

מן השירות בצבא

מעשה שהיה

מאיר'ל שמעוני'ס — זה היה שמו בפי כול. למען האמת יכול היה להיקרא מאיר סתם, ולא בלשון חיבה ופינוק. ואפשר שהדבר היה הולם יותר את מראהו. מאיר'ל לחלוטין לא היה אברך מדולדל, שגופו כחוש ושחוח, כדמותו המקובלת של נער יהודי. להיפך, הוא היה בעל גוף חזק, ולו כתפיים וידיים ורגליים שהלמו טוחן בטחנת קמח יותר מתלמיד חכם. מילא, בנו של בור ועם הארץ אפשר שיהיה כזה, אך לנער בן-טובים — מראה שכזה מניין? ליבם של הוריו דאב למדי בשל כך: כיצד אומרים הבריות? כעין עונש מן השמים נגזר עליהם שיהיה בנם בריא כמו שני גויים ביחד. כיצד הגיעו לכך? עדיין מזל הוא, שמאיר'ל הצליח מעט בלימודיו, ובמזגו, לפחות, היה טוב והגון... אימו התכוונה אפילו לגמול אותו מאכילה יתירה... אלא שלדבר זה לא היתה כל השפעה על מאיר. גוף שכזה לא ניתן לשים הצידה כמו זוג מגפיים. כדי להכעיס ממש לא אהב מאיר'ל לצום מימיו, ולהיפך, מקיים היה מצוות אכילה בלב ונפש. — לגבי אדם העיקר הקובע הוא המזל. אם בר מזל אתה, הרי בנך דקיק הוא, והחסידות עצמה נשקפת מפניו העדינים. כיאות לשידוך; ואילו חסר מזל הנך, הרי הוא עבה וגברתן, וכוחותיו צומחים כסירפד, ולך עשה משהו. ולמען האמת: הידיים הללו ידי עשו למה? לשם מה נתן אלוהים לעשו ידיים חזקות, ואילו ליעקב את הקול? ודאי שהכוונה היא לגמישותה של תורתנו, למען יהיה הבדל ביניהם...

מה ניתן לעשות? כלום יש לקחת את מאיר ולנסר את גופו לשניים? והרי כבר הוחל לדבר בו נכבדות מכל צד. נער בן-טובים, מבית שניתן להתברך בו, ומובטחת לו נדוניה של תי"ו רובלים והלבשה כדרך הנגידים, אלא שיש חסרון בצידו... השדכנים רגזו על שמעון, שיש לו בן כזה שמראהו כאיש צבא, עד כי יש צורך לתרץ תחילה ולהסביר ללקוח שבפנימיותו מוצלח הוא דווקא.

ואף שלאימו, השמעונית, היו עיניים בראשה, ולא אחת נאנחה מעומק ליבה כאשר העיפה מבט בלחיו הסמוקות של מאיר'ל, שהדם שפע מהן, הנה בעניין שידוכים אימצה את ליבה. ודאי תבינו מאליכם שבבית היתה היא המושלת בכיפה, ולגבי שמעון היתה דעתה הקובעת; היא, בלא עין הרע, היתה קטר, ואילו שמעון — קטן שבקטנים. וכך אמרה בליבה: אף שהשדכנים עושים עמי חסד שהם באים לדבר בבני נכבדות, לא אמהר. אמנם, כל שידוך שתחילה מזדמן הוא מוחמץ אחר כך. — אך ודאי שזיווגו של מאיר'ל מובטח לו מן השמים, זו המיועדת לו

בוודאי תתקבל סוף סוף בביתם... היא חיפשה לאט לאט, אך הוסיפה לחפש, והן כלל ישן הוא: יגעת ומצאת – תאמין. והמציאה היא דווקא טובה והולמת את מאיר בדיוק רב, כאילו נמדדה ממש, כלומר על-פי המחשבה תחילה שהיתה לאימו...

ומחשבתה של השמעונית היתה פשוטה לגמרי, ללא חוכמות, אך בריאה. צא וחשוב: מכיוון שמאיר'ל שלה הוא גדול מדי וחזק מדי, חייבת הכלה להיות קטנטונת וצנומה. מה שחסר לו, מן הראוי שיהיה לה, למיועדת, וכך יהיו שניהם יחד זוג מן השמים ממש.

חייקה, בתו של סנדר'ל איש אחרים, שנשחררה למאיר, היתה אמנם בדיוק כפי שהשמעונית חזתה בדמיונה, רוחניות שברוחניות. קטנה ורזה, בקושי ניתן להבחין בה, ממש כבתו של רב. סנדר'ל אביה, אף שלא היה רב, היה אדם המבין עניין. כסף לא נתן מאומה, ועוד צריך היה להעניק לו תרומה לחתונה. וגם מלבושים לכלה צריך היה לספק מקודקודה עד כף רגלה. אך מה איכפת? העיקר שהשמעונית השיגה מה שרצתה.

הכלל, החתונה נערכה כראוי אצל יהודים, וששון ושמחה. מה היתה דעתו של מאיר'ל על כך, איש לא ידע. לא כלום, לבחור יהודי אין דעה בעניינים שכאלה... לעת עתה הוא סמוך על שולחנו של סנדר'ל חמיו, תחילה, אך כאן, מעשה שחוק, לחודשיים בלבד; סנדר'ל אינו מתכוון אפילו בחלומו לטפח אצלו פר בן-בקר שכזה; אחר כך עקרו אל פוקיטילובה אל אבא-אמא שלו, ושם התחילה אמא לפרנס אותם ולהאכיל אותם שוויסקים ומעשי מרקחת, וכל מיני דברי מתיקה, והכול נצרו את חייקה כבבת עינם. ואמנם נתלתה היא בצווארו של מאיר'ל, ובפניה לא ניכר כלל שהיא תופסת היכן החסרון...

כך חלפו ועברו שלוש שנים כמעט. מאיר'ל ישב כביכול בבית המדרש ולמד. הוא לא עשה מאומה, כדרך בן הנסמך על אביו. לחייקה דווקא היה במה לעסוק בבית. מקץ שנה ילדה ילד, אחר כך הפילה את ולדה, וכבר היא הרה שוב. ייתכן שכך היו מוסיפים לחיות את כל שנותריהם, וחייקה היתה מוסיפה ללדת – העיירה פוקיטילובה כבר ראתה דורות רבים מעין זה – אילולא קפץ עליהם רוגזו של השירות בצבא הרוסי, ובשליפת הכרטיסים מן הקלפי נפל הגורל דווקא על מאיר'ל להתייצב לשירות.

וכי למה אאריך בדבריי? לא הועילו בכיות ויללות, ואפילו לא הצעות שוחד לכל הנוגעים בדבר, מאיר'ל נעשה חייל, ולך צעק חי וקיים. מאיר'ל כבר הושבע, וחייב היה לצאת לדרך. יכולים אתם לשער מה השמעונית וחייקה הכינו למענו. מסתמא נתנו לו לדרך לחמניות בחמאה ותה וכל טוב. כשראו את מאיר'ל בסגינו ובבורנסו, נעול מגפיים גדולים, שבו ופרצו בבכי. הגיע רגע הפרידה. הנשים התעלפו, הסוסים משכו בעגלה, ומאיר'ל נסע.

*

הגדוד שמאיר'ל שירת בו הגיע עד לסאראטוב, מאתיים מילין מפוקיטילובה.

מכתב משם מגיע לאחר שבועיים ימים. מאיר'ל כותב שהכתובת שלו היא: ארון מאיר פולבוי... היא שולחת לו כל פעם שטר של שלושה או חמישה רובלים. — חייקה ילדה עוד ילד ונשארה לעת עתה אצל חותנתה. כך ביקשה השמעונית, למען תישארנה יחד לכל הפחות. ודאי צער גדול הוא שמאיר'ל משרת בצבא, לו רק ירחם אלוהים ויקבל שם אוכל כשר.

ומאיר'ל אוכל בגדוד דייסה טריפה, ודווקא בלא נטילת ידיים, והוא כבר שכח היכן השאיר את הטלית־תפילין שלו... אילו נשאר בפוקיטילובה ודאי היה מוסיף לקיים את כל המצוות. אולם בקסרקטין, כשהוא לבוש מדים, במקום שיש תמיד לתת את הדעת לרובה ולכפתורים המצוחצחים, ועול אחר לגמרי רובץ על הצוואר, אי אפשר לזכור דברים שכאלה... שלא לדבר על כך, ששמו אינו מאיר'ל כלל, אלא פולבוי, ומדבר הוא לא את שפת האם, אלא רוסיית. חולפת שנה, וכאשר פולבוי מהרהר בכך, הרי הוא עצמו צוחק ממאיר...

וחייקה בבית, כלתה נפשה אל מאיר'ל. רוצה היתה לשאול אותו על בריאותו, ואם מתגעגע הוא אל הילדים, שהצעיר ביניהם אף לא הספיק להכירו. אלא שהיא לא ידעה לכתוב! אחד השכנים היה כותב את מכתביה אליו והראה את להטוטיו בכתיבת אות צדי והספרה שלו. גם מאיר'ל לא ידע לכתוב הרבה, ובתוך גלוייתו עירבב תמיד מילים של גויים. וכשהיתה חייקה מגיעה למילה שכזו, חשה תמיד דקירה בליבה... היא התחילה לחשוש שאילו ראתה אותו עכשיו אפשר, חלילה, שלא היתה מכירה אותו... הריהו עובר ממחנה למחנה, וכבר ראה את הצאר. ראובליה, הבן הבכור, כבר התחיל ללמוד חומש, ובאותו חודש כתבה לו על כך; הלוואי שהיה מביע שמחתו ומזכיר את הדבר במילה כלשהי במכתבו.

*

היום זה יום קיץ, יום שישי בשבוע. מארובותיה של פוקיטילובה עולה עשן; הדגים מתבשלים והחמין מוכנס לתנור. הנערים כבר חופשים מן החדר ומתרוצצים ברחובות. בכל העיר כבר ידוע כי מאיר שמענוס' עומד להגיע משסיים את תקופת שירותו בצבא. איך מיהרו השנים לחלוף! מה נעשה בביתו של שמעון, זאת יכולים אתם להבין מאליכם.

פתאום מזנקים לתוך ביתו של שמעון אולי עשרה ילדים, שעמדו לפני השער כדי להיות המבשרים הראשונים: הוא בא! הוא בא! סוסים רתומים לעגלה מגיעים בריצה ואבק מיתמר מתחת לרגליהם. כל בני הבית יצאו החוצה. האם נופלת על צווארו. חייקה ניצבת שם כאחוזה בין חיים למוות. שכנים וילדים נדחקים. "תנו לי", קורא הוא, "פנו דרך!" וכשהוא נכנס פנימה, נח מעט ומעיף עין אל זוגתו שלו, העומדת מבווישת כל כך בצד ואינה מוציאה הגה, נופלת עליו מרה שחורה... על אותו יום שבת איני צריך לספר לכם. שלוש־מאות ידיים לחצו את ידו של מאיר בבית המדרש בברכת שלום־עליכם. בבוקר עלייה למפטיר וקידוש עם כל הקהל. העיר שולחת יין ומעשה מרקחת. הָאֵם מסתכלת בלי הרף על בנה ואחר כך על כלתה. כלל אין להכיר אותו. הוא גדל עוד פי חמישה משהיה, ממש כהייךמק!

וחייקה, לא חשה כל חג בלבה... עיניו כשהן מסתכלות בה, נראות משום־מה כעיני זכוכית... מילה אחת לא אמר לה, והילדים פוחדים לגשת אליו. ליבה של חייקה לא טעה, למרבה הצער. מאיר'ל, החייל המשוחרר, לא רצה עוד לחיות עם אשתו, והתעקש כי אינה מתאימה לו... היא רזה מדי. ואף שהאם עשתה כל אשר לאל ידה וליבה נקרע ממש, כלום לא הועיל. הסוף היה, שהדברים הגיעו לידי גט.

תירגם מיידיש יצחק כפכפי